

פר מקומי מעבר

אפרים עזרא

התאחדות מגדלי בקר

מעת לעת, עולה השאלה האם ראוי להכניס פר לחצר הפרות והעגלות, כדי לעבר את הפרות וגם לחסוך את עלות ההזרעה - הפר כבר יעשה את העבודה. האם פר מקומי או שמא להביא פר מבחוץ? מה הן המשמעויות של המהלך, שבעבר היה נפוץ מאוד? אפרים עזרא מ"ספר העדר" עונה בקצרה

מבוא

בישראל, שימוש ב"פר מעבר" במקום בהזרעה מלאכותית, מקובל כאשר הרפתן רוצה לעבר פרה קשת התעברות. ההנחה היא שהפר ישיג תוצאות טובות יותר מאשר המזריע. זיהוי הייחום מתבצע על פי השיטה הנהוגה במשק ולאחר שזוהה ירביע הפר את הפרה. לפני ההרבעה בודק הרפתן את קרבת הדם בין הפר לפרה. בדרך כלל, הפר נבחר מהעדר המקומי, בן לפרה מצטיינת, ולכן שמו "פר מקומי". שימוש בפר הרבעה שמסתובב חופשי בין הפרות נדיר במקומותינו.

הסכנות שכרוכות בשימוש בפר מעבר, אשר נרכש ממשק אחר, ומרביע בזמן נתון את כל הפרות הן:

1. **בעיות וטרינריות** - מחלות שהפר עלול להעביר לפרות במשק הקולט.
2. **קרבה בשארות** - לוח הפרים מכיל פרים מקווי דם שונים ולפני כל הזרעה נבדקת קרבת הדם בין הפר לפרה, אם היא גבוהה אזי נבחר פר אחר. קרבת דם גבוהה עלולה לפגוע בביצועי הפרות ובפרט, בתכונות פוריות ורבייה. שימוש בפר מעבר אחד, עלול להביא למצב שבו קיימת קרבת דם גבוהה עם חלק גדול מהפרות בעדר.
3. **רמה גנטית** - בלוח הפרים יש לכל הפרים אומדני הורשה לתכונות רבות: תכונות ייצור, המלטה, פוריות, סת"ס ועוד. לפר מקומי אין אומדני הורשה על סמך ביצועים בפועל של בנותיו. לכן פר מקומי, שזוכה לשימוש נרחב בעדר המקומי ולא נבחן, עלול להחזיר

תכונה לא רצויה לעדר ובאופן נרחב. כאשר תכונה לא רצויה חודרת לעדר, באופן משמעותי, לוקח זמן רב להוציא אותה. גם במערכת הארצית משתמשים בפריים ללא מבחן שנקראים "פריים צעירים". האם של "הפר הצעיר" נבחרת מתוך 100,000 פרות בביקורת חלב והשימוש של "פריים צעירים" בעדר הארצי הוא כ-25% מתוך כלל ההזרעות.

4. **תמותות וולדות בהמלטה ראשונה** - עגלות מוזרעות עם פריים אשר מורשים תכונות של קלות בהמלטה ושיעור תמותת וולדות נמוך מהמוצע. פרי הלוח נבחנים לתכונות אלו ורק פריים עם אומדני הורשה נמוכים מזריעים עגלות. פריים שאינם נבחנים לתכונה זו עלולים לגרום לשיעור גבוה מאוד של תמותת והמלטה קשה עד כדי 1/4 מכלל ההמלטות הראשונות. הרבעת עגלות בפר מקומי עלולה להביא נזק גדול לרפת. ראשית, אובדן גדול של וולדות ושנית, פגיעה בפרה עד כדי הוצאתה מהעדר.

5. **בטיחות** - פר שמסתובב במשק עלול להוות איום פיזי על עובדי הרפת.

חמשת הגורמים שנמנו לעיל עלולים לפעול יחדיו והתוצאה לטווח ארוך עלולה להיות מזיקה מאוד.

לסיכום

הרעיון בשימוש "פר מקומי" נובע מהצורך לשפר את שיעור ההתעברות. שימוש נרחב ב"פר מעבר" עלול להיות מזיק לרמה הגנטית, לרמת שיעור קרבת הדם של הפרות בעדר ולהגדלת שיעור תמותת והמלטה קשה. לדעתי, ההחלטה להשתמש ב"פר מקומי" אפשרית (לא המלצה) בשני סייגים:

- א. יש לבדוק את אומדני ההורשה וקווי הדם של האם והאב וקווי הדם הנפוצים בעדר שבו משתמשים בפר.
- ב. יש להשתמש בפר לפרות קשות התעברות ולאחר בדיקת קרבת דם.

בכל מקרה של בעיות פוריות ברפת עומדות למען הרפתן מערכות תומכות רבות; שירות ההדרכה, שיאון, החקלאית, "ספר העדר", מרכזי מזון ועוד ■

מנחם צנטנר בעת הרבעה בקיבוץ שריד

